

STRUCTURI NAVALE GERMANE LA MAREA NEAGRA DE LA CONSTITUIRE LA DEBUTUL CAMPANIEI DIN EST: *ADMIRAL SUDOSTȘI MARINEMISSION RUMANIEN* -1941 (I)

*Dr. Dan-Dragoș SICHIGEA**

Atunci când Germania a luat în calcul pentru prima dată posibilitatea de a trimite o misiune militară în România, chestiunile navale jucau un rol secundar în planificarea campaniei din Răsărit, împotriva U.R.S.S. În septembrie 1940, după abdicarea regelui Carol al II-lea și instalarea regimului generalului Ion Antonescu, relațiile dintre România și Germania s-au îmbunătățit îndeajuns încât Adolf Hitler a aprobat solicitarea conducătorului statului român de a trimite personal militar german pentru instruirea armatei române. Pe 19 septembrie 1940 s-a luat decizia formării unei misiuni militare extinse cu numele de *Deutschen Wehrmachtmission in Rumanien*, care să cuprindă toate ramurile militare. Misiunea era condusă de către generalul de armată Erik Hansen, care ocupa și funcția de atașat militar la București. Totodată el conducea și partea de terestră a misiunii, *Deutsches Heeres Mission in Rumanien*, pe scurt *DHM*¹. Misiunea mai cuprindea o forță aeriană, *Deutsches Luftwaffe Mission in Rumanien*, și misiunea navală germană în țara noastră, intitulată *Deutschen Marinemission in Rumanien*, inițial sub comanda amiralului Werner Tillisen, apoi a amiralului Wilhelm Fleischer.²

Primele sarcini ale noii formațiuni, denumită inițial pentru o scurtă bucată de vreme Comandamentul Naval B (*Marinebefehlshaber B*), a fost întărirea apărării de coastă în zona Dobrogei. Este limpede că partea germană se temea de diversiuni sovietice pe litoralul de vest al Mării Negre odată ce începeau operațiile pe frontul terestru. Exista totodată și posibilitatea unor debarcări mai ample, așa cum a dovedit-o experiența ulterioară, marina sovietică fiind foarte activă și mereu pregătită să sprijine trupele de uscat cu debarcări surpriză. Așadar, încă din luna ianuarie au sosit în țară ofițeri de rang înalt, de marină, din Germania: amiralul Fleischer, însoțit de comandorii (*Kapitan zur See*) Wars și Rolf Mirus, alături de „un maior de geniu și un căpitan de artilerie de marină, cu misiunea de a întări

* Șef Secție Cercetare, Documentare și Reprezentare la Muzeul Național al Marinei Române, Constanța.

¹Richard L. DiNardo, *The German Military Mission to Romania 1940-1941*, în *Joint Force Quarterly*, 2nd quarter, aprilie 2013, Washington, p. 93.

²<https://www.wlb-stuttgart.de/seekrieg/km/mittelmeer/suedost/asm.htm>, accesat pe 10.09.2025.

apărarea litoralului maritim și în special a organiza siguranța zonei Constanța pentru a servi ca bază navală Forțelor Navale Române”.³ Inspecția ofițerilor germani a durat mai multe zile și s-a încheiat prin stabilirea necesarului de materiale și a sprijinului pe care marina germană putea să le ofere pentru protejarea coastei.

Aproape imediat acest comandament a fost subordonat unei structuri mai ample, care avea sediul la Sofia. Este vorba despre Comandamentul Amiral Sud-Est (*Admiral Sudost*), care coordona operațiile navale din mările Neagră, Egee și Adriatică, în fapt toată zona de sud-est a Europei, după cum se arăta și în titulatura unității. Când a preluat șefia Comandamentului Amiral Sud-Est în martie 1941, amiralul german Karlgeorg Schuster nota că singura structură subordonată deja creată era tocmai Comandamentul Naval B, cu sediul la București, care lucra alături de aliații români și Misiunea Militară Germană din capitală. Până la acel moment au fost aduse deja unități de artilerie de coastă ale marinei germane, așa cum a fost cazul batalionului 621, câteva baterii care aparțineau aviației (deci antiaeriene) și împreună cu mijloacele defensive române îl îndreptăteau pe Schuster să afirme în urma unei inspecții de pe 22-23 martie că misiunea principală era îndeplinită.⁴ Cu zece zile mai devreme, pe 12 martie, se înființase Comandamentul Artileriei de Coastă, care reunea resursele române și germane sub comandă germană, dar operativ subordonate Diviziei de Mare.⁵

Caracterul eminent defensiv al prezenței navale germane din Marea Neagră devine evident din următoarele măsuri pe care le-a dispus Schuster, concentrate pe amplasarea de baraje de mine în principal la Constanța, dar și pe extinderea lor către Sulina. Nu mai puțin importante erau misiunile de instruire a marinarilor români, despre care aprecierile nu erau prea flatante. Totuși, pentru o bună perioadă de timp, de fapt pentru mai bine de un an, posibilitățile materiale de care dispunea marina germană au fost extrem de limitate. Stocurile de mine au fost suficiente doar pentru aceste două baraje mari, iar la capitolul mijloace plutitoare, nici măcar cele mai simple nave – barjele de genști (pionieri) – nu erau în număr satisfăcător. Chiar și așa, la nivelul comandamentului de la Sofia existau și alte opinii cu privire la utilizarea armelor sub apă, inițial destinate doar barajelor defensive:

³ Arhivele Militare Naționale (A.M.N.R.), fond Stat Major Marină, dosar 130, c. 604.

⁴ National Archives and Record Administration (NARA), T-1022, 2549, PG-46151, *War Diary of Admiral Commanding SE Area (Kriegstagbuch des Admirals Sudost)*, f. 1

⁵ A.M.N.R., fond Divizia de Mare (564), dosar 6, f. 106.

„Mai ales în privința misiunii principale din Marea Neagră, poate avea o importanță semnificativă să folosim minele în mod ofensiv, ele fiind singura astfel de armă de care dispunem. Consider, totodată că, în ciuda aprecierilor pozitive despre ruși, pe care nu le împărtășesc neapărat în ceea ce privește acțiunilor lor ofensive, nu trebuie musai să ne așteptăm ca ei să bombardeze portul (Constanța, n.n.) și astfel poate nu va fi nevoie de baraje prea puternice. Trebuie să analizăm dacă nu cumva ar fi mai potrivit, în spiritul misiunii principale, să ne asumăm un oarecare risc, pe care îl estimez a fi rezonabil, și să ne limităm la blocarea unor zone mai reduse. Astfel am putea economisi mine și am putea compensa limitarea lor prin alte mijloace.”⁶

Celelalte mijloace la care se referea Schuster erau reprezentate, firește, de artilerie de coastă. Și la acest capitol el considera că aceasta era suficient de puternică să respingă un eventual atac naval sovietic. Din discuțiile la cel mai înalt nivel pe care le-a avut cu Fleischer și cu generalul Antonescu, cei doi ofițeri germani au rămas cu impresia că partea română nu le împărtășea optimismul și era preocupată de efectele unui bombardament sovietic împotriva tancurilor petroliere de la Constanța.⁷ Dacă analizăm acum, cu avantajul că știm cum s-au petrecut lucrurile pe 26 iunie 1941, ambii aliați au avut, fiecare în felul lui, dreptate. Măsurile defensive, baraje, artilerie de coastă și chiar navele române, au reușit cu succes să respingă atacul combinat, aero-naval, sovietic, nu însă fără a suferi unele pagube.

Era foarte clar faptul că evoluția din teatrul de operațiuni al Mării Negre va fi influențată decisiv de ofensiva terestră a armatelor Axei împotriva URSS. Alocarea forțelor navale, limitate în Marea Baltică, și aproape inexistente în Marea Neagră, făcea acest considerent axiomatic. Comandamentele germane au înțeles de timpuriu acest lucru și chiar înainte de începerea conflictului au apreciat că principalul pericol, atât pentru instalațiile portuare române, cât și pentru aprovizionarea cu petrol în general, era reprezentat de puterea aeriană sovietică. Soluția era îndepărtarea frontului spre est, pentru a scoate acele obiective din raza bombardierelor URSS.

În ceea ce privește relațiile militare cu partenerul român, ele au evoluat în timpul războiului comun cu Uniunea Sovietică și au variat în funcție de mai mulți factori, dintre care cel mai semnificativ a fost situația

⁶NARA, T-1022, 2549, PG-46151, f. 3.

⁷*Ibidem.*

generală a frontului și interesele operative, așa cum erau ele identificate de către Comandamentul Marinei de Război Germane pentru teatrul de operații din Marea Neagră. Desigur, au existat și alte considerente, așa cum este cazul stabilirii comandamentului operativ căruia i s-au încredințat misiuni în acest teatru, nivelul forțelor germane, navale și de apărare de coastă, aduse în Marea Neagră și măsura în care forțele maritime și fluviale române au fost considerate de către partea germană ca fiind utile în acțiunile din zonă.⁸ De la început însă germanii au pornit cu ideea inferiorității forțelor române. Această realitate incontestabilă, care nu se limita doar la forțele navale, trebuia echilibrată cu un alt considerent: la Marea Neagră marina germană nu dispunea de nave de tonaj mare și nu reprezenta sub nici o formă o prezență capabilă să amenințe liniile de comunicație ale inamicului cu nave de suprafață sau cu submarine. Singurele nave pe care se putea baza Axa erau cele ale Forței Navale Maritime a României, drept pentru care atitudinea față de aliatul român trebuia să fie una precaută. Schuster nota în acest sens că a discutat cu generalul Antonescu, cu Șeful Marelui Stat Major de la București și cu șeful Statului Major al Marinei, comandorul Macellariu, și putea confirma că activitatea lui Fleischer și a instructorilor navali germani a avut „un real succes”. Chiar dacă „aceste structuri române încearcă să se înțeleagă cu noi din propriile lor interese”, este clar că de la cel mai înalt nivel în jos se trasase directiva cooperării cu partea germană.⁹

Din punctul de vedere al comandamentului naval de la Sofia, opinie care se baza pe informații de la structura din România, efectele luptelor politice de la București se resimțeau încă în organizarea armatei române, mai ales în ceea ce privește stabilirea clară a ierarhiei. Aici observăm pentru prima oară criticile germanilor la constituirea Statului Major al Marinei, ca parte componentă a Marelui Stat Major. Această structură, cu care ei au fost obligați să conlucreze pentru aproape tot anul 1941, s-a dovedit o piedică în încercările lor de a subordona cât mai repede posibil forțele ofensive ale Marinei Regale a României. Faptul că operativitatea acesteia era limitată, lucru observat și în rapoartele lui Fleischer, nu reprezenta decât un pretext pentru a cere o implicare tot mai mare a instructorilor germani, astfel încât Comandamentul Naval B să dispună de „un instrument militar adecvat în Marina Română cât de repede posibil”.¹⁰

Concluzia era însă conciliantă: „trebuie să avem în vedere ca toate misiunile comune să fie unele pe care românii sunt dispuși să le

⁸ Arhivele Militare Naționale Române, fond Statul Major al Marinei, dosar 120, f. 20.

⁹ NARA, T-1022, 2549, PG-46151, f. 5.

¹⁰ *Ibidem*.

îndeplinească.”¹¹ Se poate specula că discuțiile cu ofițerii de marinî români au inclus și considerații despre misiunile care reveneau Marinei Regale, mai ales pentru distrugătoare, canoniere și submarinul „Delfinul”, adică cele mai importante nave. Din interacțiunile ulterioare știm că partea română era, firește, ezitantă să își utilizeze prețioasele nave în confruntări inegale cu flota Mării Negre a URSS.

A doua misiune pe care Schuster a trasat-o, pe lângă instruirea marinarilor români, era asigurarea operativității Marinei Regale a României, cu „sprijin tactic și operațional” al instructorilor germani. Aceasta a fost linia directoare, care a ghidat relațiile dintre marina germană și cea română – navele române, inclusiv singurul submarin de care dispunea Axa. Foarte repede s-a trecut, deci, la preluarea controlului de către germani a acestor nave, grupate în cadrul Forței Navale Maritime. Asta pentru că propriile mijloace lipseau aproape cu desăvârșire în Marea Neagră. Existau unele planuri, după cum notează Schuster, pentru aducerea de nave cu tonaj redus, mai ales pentru misiuni de dragaj și cercetare. Efectele pe termen scurt și mediu, erau totuși limitate, fiindcă Germania nu dispunea de nave pe care să le transfere rapid în Marea Neagră, astfel că era forțată să se bazeze pe puterile slabe ale marinei României.

O altă misiune importantă care revenea marinelor Axei era aprovizionarea trupelor de pe flancul sudic al Operației „Barbarossa”, dar nu numai. Pentru atacul asupra Greciei o bună parte din proviziile Armatei a 12-a germane au fost asigurate și prin intermediul portului Constanța. Din ordinele Marelui Stat Major de la Berlin, Comandamentul Naval Sud-Est a pregătit cu structura navală din România 3 nave de 10.000 tone la începutul lunii aprilie 1941. De altfel, Schuster i-a trasat lui Fleischer sarcina să inventarieze navele române disponibile și pregătească traficul către porturile din Marea Egee. Această răspundere, de a coordona transporturile navale din Marea Neagră, a devenit permanentă și după începerea ostilităților cu URSS, fiindcă Fleischer avea de departe mai multe forțe disponibile, comparativ cu misiunea navală din Bulgaria.¹²

La începutul lunii aprilie 1941 chestiunea importanței rezultatul operațiilor pe uscat pentru misiunile de aprovizionare alocate marinei Axei în Marea Neagră, a revenit în rapoartele lui Schuster către Comandamentul Marinei de Război de la Berlin. Dacă împreună cu Fleischer trebuiau să asigure o bună parte a proviziilor trupelor care urmau să atace în sudul

¹¹*Ibidem*, f. 6.

¹²*The Private War Journal of Generaloberst Franz Halder, Chief of the General Staff of the Supreme Command of the German Army (OKH), volume VI, 21 feb. 41-31 Jul. 41, Archives Section, Fort Leavenworth Kansas, 1947, p. 50.*

URSS, el a fost fără echivoc când a afirmat că flota sovietică trebuia dacă nu anihilată, măcar neutralizată. Iar primul pas în această direcție îl constituia eliminarea prezenței Armatei Roșii din Basarabia și ocuparea Odesei.¹³

Comandamentul de la Sofia a intuit bine că Operația „Marița” (atacarea Greciei), precum și complicația iugoslavă, vor afecta pregătirile pentru „Barbarossa”. Așa s-au și derulat evenimentele, dar ca structură de coordonare a activității navale în toată zona Balcanilor, experiența dobândită în cooperarea cu forțele terestre și cele aeriene, conta foarte mult în perspectiva pregătirii conflictului cu Flota Roșie a Mării Negre. Deja din 1941 era limpede că puterea aeriană avea un impact hotărâtor în luptelor navale, astfel că reușita campaniei din Marea Neagră depindea într-o mare măsură de implicarea aviației germane.

Destul de devreme s-a stabilit ca lui Fleischer să-i revină coordonarea întregii activități navale din Marea Neagră, o variantă previzibilă, dat fiind faptul că Bulgaria urma să fie neutră în conflictul cu URSS. Importanța Comandamentului Naval B a crescut, deci, și o dată cu aceasta și îngrijorarea lui Schuster, care nu era sigur că forțele aeriene implicate în campania din Grecia se vor reface la timp pentru „Barbarossa”. Problemele erau accentuate de slăbiciunea Marinei Regale a României și de absența unei prezențe navale semnificative a Germaniei. Chiar și așa, discuțiile privind întărirea acestei prezențe, fie prin transferarea de nave ușoare germane, fie prin construcții navale pentru partea română, erau destul de avansate.

La București, Fleischer și statul lui major era, așadar, în contact permanent cu Comandamentul Marinei Regale (viceamiral Eugeniu Roșca) și cu Statul Major al Marinei (comandor Horia Macellariu). La începutul lui mai 1941 se întrunise la Subsecretariatul de Stat pentru Marină (contraamiral Nicolae Păiș) o comisie formată din reprezentanți ai tuturor structurilor și s-a stabilit să se solicite Marinei germane sprijinul pentru construirea în România a nu mai puțin de 4 dragoare și 18 vedete (atât pentru Dunăre, cât și pentru Marea Neagră). Numărul era, evident, ambițios, mai ales că termenul pentru realizarea tuturor navelor era aprilie 1942.¹⁴ La întâlnirile cu reprezentanții Marinei germane în România, partea română a adoptat o poziție mai nuanțată. Fleischer urma să plece la Berlin pentru a raporta asupra stării de operativitate a Marinei române, despre măsurile luate pe coasta Mării Negre împotriva acțiunilor sovietice și, desigur, pentru a înainta propunerile sale despre dotarea cu nave a aliaților români. Înainte de misiunea de la Berlin Fleischer s-a întâlnit cu Păiș, care l-a informat că

¹³ NARA, T-1022, 2549, PG-46151, f. 29.

¹⁴ A.M.N.R., fond Comandamentul Marinei Militare (C.M.M.), dosar 1372, f. 89.

planul realizat de Roșca și Macellariu era unul general, supus modificărilor. Din punct de vedere politic, era clar la Ministerul Apărării de la București că până la urmă Germania va oferi doar „ce poate fi livrat, fiindcă noul program ar trebui să servească drept bază”.¹⁵

Aici putem observa fricțiunile dintre cele trei centre de putere ale Marinei Regale, Subsecretariatul de Stat, Statul Major și Comandamentul, menționate și în rapoartele lui Schuster. Specialiștii de la comandament, chiar dacă dornici să sporească materialul plutitor și deci dispuși la unele concesii în ceea ce privește caracteristicile navelor propuse spre construcție, doreau totuși modele adaptate pentru acțiuni și la fluviu și pe mare, dar să poată să aibă și misiuni de dragaj. La fel, pentru dragoarele maritime se solicita și dotarea corespunzătoare pentru lupta anti-submarin. Situat mai sus, în cadrul guvernului, Păiș era interesat de sosirea unor nave germane și dotarea forțelor române cu material nou, contând mai puțin capacitatea lui de a efectua misiuni diverse. Ce era important era mesajul politic reprezentat de o prezență germană mai consistentă și o implicare în dotarea Marinei Regale cu nave noi.

Ajuns la Berlin pe 12 mai 1941, Fleischer s-a prezentat la Șeful Secției Operații din cadrul Comandamentului Marinei de Război, amiralul Otto Fricke. Raportul lui s-a concentrat pe realizările Misiunii Navale pe care o conducea. Chiar el notează că superiorii săi erau la curent cu evenimentele politice din România și cu situația Marinei Regale. Apărarea de coastă putea fi considerată adecvată, o misiune îndeplinită la nivelul exigențelor trasate. La capitolul pregătirii de luptă și ceea ce germanii numeau „operaționalizării” marinei române, situația lăsa de dorit. „Motivele sunt lipsa de material, de personal și pregătirea slabă a românilor, în special a ofițerilor, precum și nivelul extrem de scăzut de dotare”.¹⁶ Deși comandamentul Marinei germane acceptase ideea că nu se putea baza pe forțele române pentru acțiuni ofensive de amploare, cel puțin pentru moment, totuși lui Fleischer i s-a atras atenția că măcar pentru misiuni de escortă trebuia să asigure participarea aliaților români.

Următoarele ședințe au fost la Departamentul Armament Naval, acolo unde Fleischer a înaintat planul de înzestrare al Marinei Regale a României, care includea și materialele și echipamentele solicitare Germaniei. Dacă la capitolul nave s-au identificat soluții mutual avantajoase, pentru tunuri antiaeriene, balize, mine navale, autovehicule și

¹⁵ NARA, T-1022, 2571, PG-45605-45613, f. 540.

¹⁶ NARA, T-1022, 2571, PG-45605-45613, f. 549.

proiectoare Marina germană nu avea stocuri suficiente, cel puțin din modele solicitate de români. Au fost găsite unele compromisuri și substituții, mai ales pentru armamentul antiaerian. Minele deja livrate pentru barajele de la Constanța au fost considerate răspunderea Misiunii Navale Germane și nu s-au socotit ca fiind parte a planului de înzestrare. Pentru mine fluviale și maritime germanii au promis să întreprindă demersuri de identificare în depozitele iugoslave și cehoslovace a comenzilor anterioare războiului, dar știm din analiza evenimentelor ulterioare că s-a preferat transferare unor modele germane. Măsura s-a dovedit mai eficientă.

Cel mai important succes a fost, totuși, obținerea aprobărilor pentru construirea și transferarea unor nave către Marina Regală a României. În primul rând s-a autorizat construirea de dragoare tip „M 40”, care erau în producție de serie în șantierele germane. Având în vedere experiența dobândită în cooperarea cu șantierele I.V.S., cu care România realizase puitorul de mine „Amiral Ion Murgescu” în 1939, s-a decis ca firma să continue să lucreze cu Șantierele Navale Galați și la puutoarele de mine. Trei astfel de nave au fost începute în timpul războiului, dar nu au intrat în dotare decât după încheierea conflictului.

În ceea ce privește vedetele fluviale, germanii dobândiseră planurile vedetelor cehoslovace tip „OMm” sau FM (Flußminenlege) de la Skoda și nu existau motive pentru a respinge solicitarea Marinei române de a construi astfel de vedete fluviale. Comandamentul Marinei de Război de la Berlin a arătat prin acordul dat construirii a două tipuri de nave că se interesa de dezvoltarea șantierelor navale din România, o concesiune făcută celui mai important aliat de pe Frontul de Est. Realitatea a fost, însă, mai dură, și în afară de transferarea a două vedete cehoslovace de captură („V5” și „V6” în serviciul Marinei Regale) România nu a reușit să construiască până în 1945 nici o navă de război din cele pentru care a negociat cu germanii în 1941.¹⁷

Această primă etapă, de la constituirea în februarie 1941 a structurii navale germane din România și preluarea funcției de la Sofia de către Schuster, a fost una prolifică pentru Marina germană în sud-estul Europei. Putem aprecia fără să exagerăm prea mult că factorii de conducere de la Berlin au reacționat destul de târziu la evenimentele din Balcani. Trebuie să reamintim că planificarea pentru „Barbarossa” ignora aproape total zona Mării Negre, ceea ce este firesc din unele puncte de vedere, fiindcă nu era posibilă crearea unei flote eficiente și nici nu se simțea nevoia uneia, dacă URSS urma să fie distrusă în 1941. Pe de altă parte, însă, din punct de vedere logistic, transporturile pe apă pentru forțele germane din zona de sud

¹⁷ A.M.N.R., fond Comandamentul Marinei Militare (C.M.M.), dosar 1372, f. 93.

a teatrului de operații s-au dovedit vitale și ar fi fost o investiție înțeleaptă din partea comandamentelor germane dacă ar fi preluat controlul total al Mării Negre. Așa cum s-au petrecut lucrurile abia la începutul lui 1941 Marina germană s-a precipitat și a acționat în scopul constituirii și consolidării unităților ei din România și din Bulgaria.

***GERMAN NAVAL UNITS IN THE BLACK SEA AREA FROM THEIR
INCEPTION TO THE START OF THE EASTERN CAMPAIGN:
ADMIRAL SUDOST AND MARINEMISSION RUMANIEN – 1941 (I)
-abstract-***

Keywords: Navy, World War Two, Black Sea, Admiral Sudost, Deutsche Marinemission Rumanien, Fleischer, Schuster, 1941

This paper details the activity of two german commands during the preparation phase of the invasion of the USSR, in 1941: Admiral Sudost, the coordinating command structure for the German Kriegsmarine in South-Eastern Europe and the German Naval Mission to Romania. Both units came into their own at the start of 1941 and were tasked with the preparation of Operation Barbarossa. Different issues are detailed here, ranging from the coastal protection of Romania and Bulgaria to naval transports for other German operations, such as the attack on Greece.